

RAPORT DOTYCZĄCY UDZIAŁU SENIORÓW W ŻYCIU PUBLICZNYM WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Zgodnie z założeniami celem Raportu jest zebranie informacji na temat aktywności środowisk osób starszych w wymiarze wojewódzkim oraz ich miejsca w zapisach strategii i programów, które posłużą realizacji projektu „Aktywny senior – najlepszy rzecznik swoich społeczności”. Podjęte w Raporcie kwestie to wynik koncentracji na wytycznych wyznaczonych przez Wspólnotę Roboczą Związków Organizacji Socjalnych. Dane zostały zebrane w drodze analizy zastanego materiału na temat sytuacji społeczno – gospodarczo – demograficznej województwa mazowieckiego oraz wojewódzkiej strategii w zakresie polityki społecznej, jak i lokalnych strategii i programów społecznych - przeanalizowano dokumenty strategiczne kilkudziesięciu powiatów i miast województwa mazowieckiego.

Informacje pozyskano także w drodze rozmów z przedstawicielami zamiejscowych delegatur Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego, urzędów miast i powiatów województwa mazowieckiego oraz Mazowieckiego Urzędu Marszałkowskiego. Zapytania o działalność rad seniorów w stolicy skierowano też do przewodniczących Dzielnicowych Komisji Dialogu Społecznego w Warszawie.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza województwa mazowieckiego, z uwzględnieniem środowisk osób starszych

Województwo mazowieckie jest największym województwem w kraju i zajmuje obszar 35,6 tys. km². Mazowieckie należy do najbardziej zróżnicowanych wewnętrznie polskich województw - tworzy je aglomeracja warszawska z miastem Warszawa i miasta ze wskaźnikami społeczno – gospodarczymi poniżej przeciętnej krajowej. Poza Warszawą większe miasta województwa to Radom (227 tysięcy mieszkańców), Płock (127 tysięcy mieszkańców) i Siedlce (77 tysięcy mieszkańców).

Województwo mazowieckie to 42 powiaty i miasta na prawach powiatu, 314 gmin i ponad 9 000 wsi. Według stanu na 30 czerwca 2012 r. Mazowsze liczy prawie 5 293 000 mieszkańców, w tym 2 759 969 kobiet, a 2 533 255 to mężczyźni. Ok. 1 800 000 osób zamieszkuje tereny wiejskie, ale - co istotne – na tę liczbę składają się także miejsca zamieszkiwane w strefie bezpośrednich wpływów Warszawy.¹ Osoby w wieku 65 lat i więcej to na Mazowszu 786 688. I tak w okręgu ciechanowsko-płockim jest ich 86 610, ostrołęcko-siedleckim: 104 063, radomskim: 86 834, w okręgu warszawskim wschodnim i zachodnim łącznie jest to 204 955 osób, a w samej Warszawie 304 226 osób 65+.

Przeciętny mieszkaniec:

	Mazowsza 2011 rok:	Warszawy 2011 rok:	Mazowsza 2035 rok:
Średni wiek:	38,2	40,8	
Długość życia:			
Kobieta:	80,4	81	83,4
Mężczyzna:	71,8	74,1	77,5

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011² oraz prognoza GUS³.

Wskaźnik feminizacji dla całego województwa to 109 (52,2% kobiet i 47,8% mężczyzn), przy czym dla wsi ten wskaźnik jest dużo wyższy, bo 114, a biorąc pod uwagę wyłącznie miasta

¹ Dane: Komunikat o sytuacji społeczno – gospodarczej województwa mazowieckiego w październiku 2012 r., Nr 10/2012, opublikowany dnia 29.11.2012

² www.stat.gov.pl/warsz

³ www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/warsz/ASSETS_prognoza_woj.pdf

wynosi już jedynie 101. Nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn zaczyna być coraz bardziej widoczna począwszy od 50-latków, a największa staje się po 80 r. ż.

Mazowsze, mimo swojego wewnętrznego zróżnicowania ekonomicznego, wciąż ma największy wkład w tworzenie krajowego PKB. Dominującą rolę odgrywa przemysł petrochemiczny (rafineria w Płocku) oraz przemysł rolno-spożywczy – poza aglomeracją warszawską region ma charakter rolniczy. Użytki role to ok. 65% powierzchni całego województwa (w skali całego kraju to 13%). Co ciekawe region charakteryzuje się pozytywną tendencją wzrostową gospodarstw dużych, powyżej 20 ha i spadkową gospodarstw najmniejszych.

Istotnym elementem na mapie gospodarczej województwa staje się również turystyka i związany z nią rozwój bazy noclegowej.

Mazowsze odznacza się też na mapie Polski rozwojem innowacyjnych branż i technologii oraz ilością zarejestrowanych działalności gospodarczych – średnio w okresie styczeń – wrzesień 2012 roku było to ponad 690 tysięcy firm⁴.

Jak jednak wspomniane wyżej, Mazowsze to region o dużym zróżnicowaniu, co jest szczególnie zauważalne w wysokości przeciętnego wynagrodzenia, które np. dla Warszawy wynosi 4 603 zł, dla Płocka – 3 980 zł, a dla powiatu radomskiego już tylko 2 422 zł⁵.

Można przypuszczać, że rozpiętości dochodowe w województwie będą się jeszcze zwiększać na korzyść aglomeracji warszawskiej (choćby z uwagi na jej metropolitarne funkcje), co będzie powodować zwiększanie się kontrastu dochodowego w omawianym regionie.

Natomiast jak wskazują dane z okresu styczeń – wrzesień 2012 r, wielkość przeciętnej emerytury w województwie to 1 800 zł z ZUS i 1010 zł dla świadczenia z KRUS⁶.

Najnowsze dane dotyczące stopy bezrobocia dla województwa mazowieckiego wskazują wzrost o 0,1% w stosunku do września 2012 i wynosiło ono w październiku 2012 r. już 10,3%. Najwyższą stopą bezrobocia odznaczają się powiaty radomski i szydłowiecki, a najniższą powiaty warszawski, pruszkowski, grójecki. W strukturze bezrobotnych przeważają

⁴ Komunikat – j.w.

⁵ Dane: Narodowy Spis Powszechny z 2011 roku

⁶ Komunikat – j.w.

osoby do 35 roku życia, a osób bez pracy powyżej 60 roku życia było w przytaczanym okresie w województwie mazowieckim ok. 2,4%, przy czym ten wskaźnik dla samej tylko Warszawy jest dużo wyższy i wynosi 4%.

Według prognoz w 2035 roku w województwie mazowieckim będzie żyło 5 469 500 mieszkańców (będzie to o 4,4% więcej w stosunku do 2010 roku), z czego w miastach będzie to 3 633 300 mieszkańców, a na wsiach 1 836 200. Miasta odnotują zatem ok. 7%-owy wzrost liczby mieszkańców w stosunku do roku 2010, Mazowsze jest bowiem regionem silnie postępującej urbanizacji.

Choć po woli od kilku lat na Mazowszu odnotowuje się odwracanie spadku liczby urodzeń to nie jest on wystarczający by zahamować starzenie się populacji. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest wciąż malejący w stosunku do osób w wieku poprodukcyjnym.

Szacowany przyrost liczby ludności będzie zatem w większości wynikiem migracji (szczególnie widoczny dla obszaru aglomeracji warszawskiej). Według prognoz województwo mazowieckie pozostanie regionem o największym potencjale ludnościowym – zwiększy się nieznacznie liczba ludności, aczkolwiek utrzymają się wspomniane negatywne cechy struktury wiekowej - wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym przy malejącej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym, ale i produkcyjnym.

W roku 2030 charakterystyczna będzie też tendencja wzrostu ilości mieszkańców w powiatach okalających Warszawę. Powiatem o najwyższym przyroście demograficznym będzie powiat piaseczyński, a o najmniejszym powiat warszawski ⁷.

Miejsce seniorów w zapisach dokumentów strategicznych województwa mazowieckiego

Zmiany demograficzne stwarzają możliwości pod względem wzrostu potencjału osób starszych mogących wnieść swoje doświadczenie i kompetencje w proces rozwiązywania różnorodnych kwestii społecznych.

⁷ Strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej dla województwa mazowieckiego

Obszar seniorski jest zatem jednym z priorytetów działań wyróżnionych w *Strategii wojewódzkiej polityki społecznej Mazowsza na lata 2005-2013*, gdzie jedną z 3 głównych przesłanek do wypełnienia misji Strategii jest preferowanie działań na rzecz ludzi starszych.

Oprócz działań nakierowanych na pomoc i wsparcie tej grupy Strategia kładzie nacisk na to, że cyt: *osoby stare powinny cieszyć się pełnią zdrowia, poczuciem bezpieczeństwa i aktywnym uczestnictwem w życiu gospodarczym, kulturalnym, społecznym i politycznym.*⁸ Wyróżniając w analizie SWOT m.in. niską aktywność społeczną tej grupy zwraca się uwagę na to, że wśród działań służących realizacji tego celu powinny się znaleźć m. in. inicjowanie i wspieranie działań w zakresie poprawy aktywności życiowej i partycypacji społecznej osób starszych oraz aktywizacja i zagospodarowywanie potencjału starszego pokolenia.

Dużo bardziej ogólne zapisy zawiera *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego*, zakładając m.in. jako cel strategiczny *budowę społeczeństwa informacyjnego i poprawę jakości życia mieszkańców województwa*, w tym – jak wnioskować można – również i osób starszych. Cytowana tutaj Strategia zakłada nacisk na *rozwój kapitału społecznego – działanie, m.in.: skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych, zapewnienie bezpieczeństwa jednostce i społecznościom*. Biorąc pod uwagę fakt, że Strategia stawia długoterminowe i ogólne założenia to zejście z nimi na poziom realizacji może przybrać postać programu na rzecz osób starszych. Zwłaszcza, że osoby starsze są wyszczególnione w omawianej Strategii następujących kierunkach działań:

- *Kierunek działań 1.2. Wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr.*

Cel będzie realizowany m.in. poprzez aktywizowanie osób starszych w środowisku lokalnym, głównie w placówkach dydaktyczno-kulturalnych, w celu poprawy sprawności fizycznej i intelektualnej seniorów oraz integracji międzypokoleniowej.

- *Kierunek działań 1.4. Podniesienie standardów ochrony zdrowia i zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych objęcia opieką medyczną w szerszym niż dotychczas zakresie: (...), osób uzależnionych, niepełnosprawnych i starszych; zwiększania dostępności osób starszych do całodobowej opieki w miejscu zamieszkania oraz opieki długoterminowej i paliatywnej; utworzenia systemu interdyscyplinarnej opieki geriatrycznej*

Punkt 5.1 Strategii - *Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej* - nie zawiera co prawda w katalogu działań inicjowania czy wspierania inicjatyw seniorskich (np.

⁸ Tamże, str. 74

rad seniorskich), ale mówi o inicjowaniu i wspieraniu *działań służących kształtowaniu postaw obywatelskich oraz wspieraniu promocji działań prospołecznych*. Można z tego zatem wywieść możliwość powstawania takich inicjatyw senioralnych. W Strategii podkreślono m.in. zasadę partnerstwa w jej realizacji, czyli wspólnego podejmowania działań przez wszystkie sektory, w tym też organizacje pozarządowe. Zapisano, że *w celu osiągnięcia jak największej skuteczności we wdrażaniu Strategii samorząd województwa będzie: (...) wpierał inicjatywy obywatelskie, zachęcał do aktywności społecznej, inicjował kontakty z partnerami i organizacjami społecznymi, sektorem prywatnym i obywatelami; (...)*.

W zasadzie wszystkie powiaty województwa mazowieckiego posiadają swoje strategie i większość z nich była konsultowana z organizacjami pozarządowymi w regionie. Są to strategie rozwoju danego powiatu lub/i strategie rozwiązywania problemów społecznych. Działania na rzecz seniorów są jednak z reguły wpisane w strategie rozwiązywania problemów społecznych.

I tak w Ciechanowie, w *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie Ciechanowskim w latach 2006 – 2016*, podkreślono, cyt.: *aktywność społeczna ludzi starszych jest znikoma – większość z nich jest skazana na funkcjonowanie w obrębie własnych mieszkań, a jedynie w mieście Ciechanów funkcjonuje Dzienny Dom Seniora*.

Między innymi dlatego w Strategii pośród sześciu głównych celów założono cel 4 „Aktywizację środowiska seniorów”. Wśród zaproponowanych działań, które prowadzić mają do osiągnięcia tego celu znajdziemy m.in. aktywizowanie osób starszych do udziału w życiu społecznym poprzez włączanie seniorów w działalność placówek pomocowych oraz działalność wolontariacką i wspieranie inicjatyw osób starszych, pomoc w samoorganizacji różnorodnych działań na rzecz własnego środowiska.

Część 4-tą Strategii poświęcono lokalnym organizacjom pozarządowym i podkreślono ich ważną rolę w realizacji Strategii. Podkreślono, że członkowie organizacji pozarządowych wchodzi w skład społecznych komisji m.in. Komisji ds. opiniowania wniosków w sprawie dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych i Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych, a samorząd organizuje rokrocznie Powiatowe Forum Organizacji.

W Strategii powiatu radomskiego⁹ można wskazać na potrzebę działań na rzecz aktywności obywatelskiej, w tym seniorskiej, w przyjętym celu strategicznym zdefiniowanym jako *wspieranie działań na rzecz integracji i aktywizacji prospołecznej mieszkańców*. Jako główne kierunki działań do osiągnięcia tego celu wskazano m.in. *prowadzenie cyklicznych szkoleń oraz doradztwa w zakresie tworzenia inicjatyw obywatelskich na rzecz rozwoju powiatu i poszczególnych gmin oraz zorganizowanie internetowej „gieldy” inicjatyw społeczno-gospodarczych jako formy aktywizacji oraz integracji mieszkańców na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów lokalnych*. Tutaj znajduje się zatem pole do działań seniorskich i np. stworzenia rady seniorów.

Podobne zapisy zawiera *Strategia rozwoju powiatu płockiego do 2015 roku*. Jednym z zaproponowanych tutaj działań jest powołanie platformy komunikowania się niezinstytucjonalizowanych form aktywności społecznej w celu pobudzania tej aktywności wśród mieszkańców powiatu.

W Strategii dla Mławy¹⁰ mowa o zapobieganiu wykluczeniu społecznemu osób starszych poprzez następujące działania: rozwijanie niekonwencjonalnych form pomocy, wolontariatu w pomocy seniorom, organizację imprez integracyjnych czy też usług opiekuńczych. Nie ma tu założonych działań, które wskazywałyby na aktywność samych seniorów, ale to program na lata 2006-2013 zatem należy wyrazić nadzieję, że w kolejnym etapie długoterminowego planowania działań dostrzeżona zostanie taka potrzeba.

Dużo wcześniej potrzebę aktywizacji środowiska seniorskiego zauważono natomiast w Płocku i już *Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2006-2012* założyła to jako jeden z celów strategicznych, zwracając szczególną uwagę na potrzebę aktywizacji osób starszych do pełnego udziału w życiu społecznym, wspieranie inicjatyw seniorów i w realizacji działań na rzecz własnego środowiska. Strategia założyła również aktywną postawę organizacji pozarządowych i inicjowała powstanie lokalnej koalicji partnerów w rozwiązywaniu problemów społecznych miasta.

W większości przeanalizowanych strategii powiatów województwa mazowieckiego na plan pierwszy wybijają się raczej cele i programy związane z rozwojem gospodarki (w tym

⁹ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

¹⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Mławy na lata 2006 - 2013

przeciwdziałaniem skutkom bezrobocia, szczególnie wśród osób młodych), dbałością o środowisko naturalne oraz rozwojem infrastruktury transportowej. I choć należy przyznać, że w przytaczanych w strategiach analizach demograficznych oraz analizach SWOT jest dostrzegany proces starzenia się, to jednak z reguły jest on traktowany jako zjawisko globalne i wiąże się go najczęściej z potrzebą przygotowania pomocy i wsparciem osób starszych w problemie (samotności, choroby, utraty samodzielności), a nie jako potencjał społeczny.

Jedynym miastem w województwie mazowieckim, gdzie opracowano specjalny program na rzecz seniorów jest Warszawa. Jest to projekt interdyscyplinarnych działań miasta, który zakłada aktywizację oraz integrację społeczną warszawskich seniorów, zapobieganie deprivacji potrzeb z systemem usług i wsparcia służącym jak najdłuższemu samodzielnemu i w miarę aktywnemu życiu seniora oraz budowę pozytywnego wizerunku starości. Program nosi tytuł „Warszawa przyjazna seniorom”¹¹ i był tworzony z udziałem przedstawicieli organizacji pozarządowych. W 2012 roku został pozytywnie zaopiniowany przez warszawską Komisję Dialogu Społecznego ds. Osób Starszych i Kombatantów i znajduje się na etapie ostatnich uzgodnień międzywydziałowych.

Rady Seniorów

Rady seniorów w Polsce powoływane są na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym¹². Z inicjatywy międzyparlamentarnego parlamentarnego zespołu ds. osób starszych w 2009 roku powstała senacka uchwała w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy zmieniającej ustawę o samorządzie gminnym którego celem była modyfikacja artykułu 5b¹³ (dotyczył on bowiem możliwości powołania młodzieżowej rady gminy mającej charakter konsultacyjny). Celem zmian było dopisanie możliwości powołania w analogiczny sposób rad seniorów.

W Sejmie poprzedniej kadencji projekt przepadł, jednakże 19 grudnia 2012 r. na konferencji w Sejmie podsumowującej Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, przewodniczący wspomnianego Zespołu zapewnił o rychłym wpisaniu

¹¹http://politykaspoleczna.um.warszawa.pl/sites/politykaspoleczna.um.warszawa.pl/files/artykuly/zalaczniki/warszawa_przyjazna_seniorom_stan_na_06.04.2012.pdf

¹² Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z poz. zm.

¹³ Na tej podstawie funkcjonuje między innymi powołana w 2009 r. Młodzieżowa Rada Warszawy (www.mrm.waw.pl)

proponowanej zmiany do ustawy o samorządzie gminnym. Tymczasem rady seniorów są powoływane w oparciu o wspomnianą Ustawę. W przypadku powoływania jej przez radę miasta – w oparciu o art. 18 ust 1 Ustawy¹⁴, a w przypadku powoływania rady przez prezydenta miasta – na podstawie art. 30 ust 1 Ustawy.

Kto w województwie zajmuje się systemowymi działaniami na rzecz seniorów...

W województwie mazowieckim nie istnieje rada seniorów na poziomie wojewódzkim. Nie ma również jednej organizacji bądź instytucji, która zajmowałaby się systemowymi działaniami na rzecz osób starszych. Przy obecnym rosnącym nasileniu takich inicjatyw, ale też i ich sporym rozproszeniu istnieje zatem coraz większa potrzeba powołania do życia takiej inicjatywy. Na poziomie ponad lokalnym (i ponad warszawskim) działa „FORUM 50+ Seniorzy XXI wieku”. Jest ono nieformalnym, otwartym związkiem organizacji, które łączy wspólna misja, jaką jest poprawa jakości życia ludzi starszych w Polsce. FORUM podejmuje również działania dotyczące poprawy wizerunku osób starszych w Polsce oraz działania rzecznicze. Może się pochwalić m.in. zrealizowaniem projektu „Wizerunek osób starszych w mediach”, na który złożyło się zbadanie charakterystyki medialnego wizerunku seniora w Polsce oraz kampania świadomościowa¹⁵. Kampanii przeciw samotności i izolacji społecznej osób starszych poświęcony był projekt „Bądź blisko”. Projekt miał też na celu próbę włączania głosu tych osób w procesy decyzyjne na poziomie lokalnym.¹⁶

Bardzo ważnym w kontekście niniejszego Raportu był projekt FORUM, który dotyczył włączenia w nurt społecznej debaty osób wykluczonych wspierając ideę odnowionej Metody Otwartej Koordynacji. Projekt nosił tytuł „WŁĄCZwiek – publiczne debaty o potrzebach seniorów” i miał na celu przede wszystkim zwiększenie liczby osób starszych zaangażowanych w procesy tworzenia praw ich dotyczących oraz wypracowania narzędzi do tego pomocnych¹⁷.

¹⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z poz. zm.

¹⁵ Więcej o projekcie: www.forum50.org/a/projekty/wizerunek/0

¹⁶ Więcej o projekcie: www.forum50.org/a/projekty/badz-blisko/0

¹⁷ Więcej o projekcie: www.forum50.org/a/projekty/wlaczwiek/0

O ile działania FORUM nie ograniczają się wyłącznie do województwa mazowieckiego, to jednak warto rozważyć jego udział w potencjalnym tworzeniu organizacji bądź instytucji, która miałaby systemowo działać na rzecz seniorów na Mazowszu.

Wracając do tematu rad seniorów to w samej stolicy idea ich powołania jest spójna z ze strategicznymi celami Społecznej Strategii Warszawy i zapisana wprost we wspomnianym Programie „Warszawa przyjazna seniorom”. Powołanie takiej rady w Warszawie było też jednym z postulatów XIII Warszawskiego Forum Polityki Społecznej w 2009 roku, którego tematem była dyskusja na temat sytuacji starszych mieszkańców Warszawy. Do tej pory nie powstała jednak w Warszawie jedna miejska rada seniorów.

W 2009 roku Urząd m.st. Warszawy zlecił opracowanie odpowiedzi na pytanie czy taka rada bądź rady (na poziomie dzielnicowym) przyniosą wymierne korzyści warszawskim seniorom, a jeśli tak, jak rada powinna być powołana i w oparciu o jakie zasady powinna działać. Po analizie materiałów i danych opracowana koncepcja została poddana konsultacji w gronie liderów seniorskich organizacji pozarządowych oraz mieszkańców Warszawy. Ostatecznie, na razie, zabrakło jednoznacznej koncepcji takiej rady. Część osób wskazała na powstanie rady złożonej z organizacji seniorskich na poziomie dzielnicy (np. dzielnicowa komisja dialogu społecznego da osób starszych). Inni, zarzucając takiemu rozwiązaniu brak pełnej reprezentacji środowiska, wskazywali na powołanie takiej rady seniorskiej, w skład której wchodziłoby też i seniorzy nie zrzeszeni w organizacjach oraz przedstawiciele rady dzielnicy i burmistrza. I choć seniorzy z Białołęki oraz z Targówka próbowali oddolnego ruchu tworzenia dzielnicowych rad seniorów, to jednak działają one raczej jako ruchy samopomocowe i w oparciu o inną organizację: w przypadku Targówka jest to Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, a na Białołęce – Stowarzyszenie „Seniorzy Białołęki”.

W obecnej sytuacji zatem, w Warszawie najbliższym odpowiednikiem ogólnomiejskiej rady seniorów jest Komisja Dialogu Społecznego ds. Osób Starszych i Kombatantów¹⁸, której działanie reguluje program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz regulamin samej Komisji. Komisje są gremiami o charakterze inicjatywno – doradczym i konsultacyjno – opiniującym. Jej członkami są organizacje seniorów i organizacje działające na rzecz

¹⁸ Więcej o Komisjach: www.ngo.um.warszawa.pl/komisje-dialogu-spoiecznego

seniorów. Zasiada w nich też wyznaczony przedstawiciel Urzędu Miasta. Od 2006 roku Komisji przewodniczy przedstawicielka Stowarzyszenia „mali bracia Ubogich”.

Drugą Komisją Dialogu Społecznego, która reprezentuje interesy osób starszych jest Komisja Dialogu Społecznego ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Choć jej działania były w 2012 roku dość prężne (m.in. współorganizowała Ogólnopolski Kongres Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Warszawie) to jednak pamiętać trzeba iż jest ona (KDS) rzecznikiem jedynie tej wąskiej grupy, którymi są słuchacze UTW.

We wrześniu 2012 roku została powołana Płocka Rada Seniorów. Ma ona na celu integrację, wspieranie i reprezentowanie środowiska płockich osób starszych. Rada jest organem doradczym i inicjatywnym Prezydenta Miasta Płocka w sprawach dotyczących osób starszych. Jej kadencja trwa 4 lata, a w jej skład zostali powołani przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w obszarze seniorskim.

Przedmiotem działania Rady jest w szczególności opiniowanie spraw dotyczących sytuacji osób starszych i przedstawianie propozycji działań na rzecz osób starszych. W 2012 roku Rada odbyła trzy spotkania oraz zainicjowała akcję „Miejsce Przyjazne Seniorom” mającą na celu promowanie miejsc i instytucji kulturalnych, usługowych, edukacyjnych i innych, w których płocky seniorzy będą czuć się miło i swobodnie.

Rok wcześniej, w 2001 została powołana rada seniorów w Legionowie. Została ona powołana zarządzeniem Prezydenta Miasta z dnia 29 marca 2011 roku, a w jej skład weszło 10 osób, wśród nich przedstawiciele organizacji pozarządowych (7), przedstawiciele (2) Prezydenta oraz przedstawiciel ośrodka pomocy społecznej (1). Rada jest reprezentantem środowiska seniorskiego o charakterze inicjatywno-doradczym i opiniującym. Jej kadencja trwa 3 lata, a członkowie pełnią swoje funkcje społecznie.

W tym miejscu warto też wspomnieć o powołaniu rady seniorów przez wójta gminy Wieliszew zarządzeniem z dnia 6 listopada 2012 roku. Członkowie rady po raz pierwszy zaprezentowali się z podczas gminnych uroczystości z okazji Dnia Seniora w dniu 17 listopada 2012. Na swoim pierwszym posiedzeniu rada wybrała swój zarząd oraz określiła działania na najbliższą przyszłość, wśród których jest aktywizowanie i integracja mieszkańców gminy oraz stworzenia gminnej kroniki, której zawartość będą stanowiły m.in.

wspomnienia seniorów wieliszewskich. Rada jest z założenia ciałem doradczym, które reprezentuje i wspiera interesy seniorów.

Wśród ważnych inicjatyw na rzecz seniorów realizowanych lokalnie, przepytani przedstawiciele wskazanych na wstępie Raportu instytucji, najczęściej wskazywali na lokalne oddziały Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów (nie bez wpływu na to pozostaje fakt, że ma ona bardzo silnie rozbudowane struktury oraz z tradycje sięgające przedwojnia), które najczęściej wspierają zadania gmin i organizują dla starszych mieszkańców działalność kulturalno – artystyczną i zajęcia rekreacyjne. Wskazali na nie m.in. przedstawiciele Ostrowii Mazowieckiej, Przasnysza, Piaseczna, Góry Kalwarii, Grodziska Mazowieckiego, Płocka, Żyrardowa, Wołomina (tutaj ze szczególnym uwzględnieniem działań oddziału rejonowego w Radzyminie), Piaseczna, Mińska Mazowieckiego, Legionowa, Pułtusa i Ostrołęki.

Niektóre spośród wymienionych miast i powiatów wskazywały też na ważną lokalnie działalność Uniwersytetów Trzeciego Wieku (Przasnysz, Ostrów Mazowiecka, Piaseczno, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Płock, Mińsk Mazowiecki i Pułtusk oraz nie wymienione wyżej Konstancin i Maków Mazowiecki).

Aktywność seniorów w województwie mazowieckim

W każdym z zapytanych miast i powiatów województwa mazowieckiego działają też kluby seniora oraz organizacje kombatanckie. W Warszawie wyróżniającą się jej aktywnością jest Społeczna Rada Kombatancka przy dzielnicy Praga Północ. Ideą dla jej utworzenia było uporządkowanie i scalenie działań na rzecz kombatantów we wspomnianej dzielnicy. Inicjatywa znalazła uznanie w oczach władz dzielnicy i po wstępnych konsultacjach polecono jej inicjatorom opracowanie regulaminu Rady. Został on przyjęty uchwałą rady dzielnicy i od początku istnienia Rady (2002 rok) przewodniczy jej płk Czesław Lewandowski. Rada jest ciałem inicjatywno – doradczym dla samorządu i reprezentuje interesy seniorów - kombatantów. Jednym z jej większych sukcesów jest doprowadzenie do otworzenia w Warszawie przychodni kombatanckiej w maju 2004 roku, uchwałą Rady Miasta, w której

przyjęto Program zdrowotny dla kombatantów i zagwarantowano środki finansowe w budżecie m.st. Warszawy¹⁹.

W Warszawie na uwagę zasługują działania Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę”, które w ramach konkursu „Seniorzy w akcji” stawiają na pracę ze starszymi liderami, które chcą łączyć rozwój własnych pasji z działaniami na rzecz innych oraz projekt „Archipelag pokoleń”, które jest nowatorską propozycją zajęć i aktywności skierowanych do osób 50+ nakierowaną na budowanie dialogu międzypokoleniowego. Natomiast, m.in. działania nakierowane na dialog wewnątrzpokoleniowy zawierają się w projekcie „Zapytaj seniora – obywatelska pomoc w środowisku osób starszych” prowadzonym przez Stowarzyszenie „mali bracia Ubogich”. Działanie polega na utworzeniu i wyszkoleniu grupy seniorów, których zadaniem jest wyszukiwanie i wspieranie rówieśników w potrzebie. To nowatorskie działanie bo obejmuje grupę obywateli, która w statystyce aktywności społecznej wypada słabo. Niewiele było takich działań rówieśniczych wśród seniorów.

W Piasecznie działa aktywnie Stowarzyszenie Kobiet Ziemi Piaseczyńskiej realizując m.in. działania z obszaru kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, które zrzesza w większości panie w wieku emerytalnym.

W Grodzisku Mazowieckim realizowany jest projekt kino dla seniora za 1 złotówkę oraz rokrocznie organizuje się Noworoczny Bal Seniorów.

W obecnej sytuacji społeczno – demograficznej niepodważalnym staje się potrzeba wsłuchiwania się w głos stron potencjalnie zainteresowanych rozwiązaniem danego problemu. Tym bardziej, że ma on do zaoferowania doświadczenie i wiedzę. Aktywny udział seniorów w życiu społecznym i obywatelskim jest też warunkiem integracji społeczeństwa i przeprowadzania pozytywnych w nim zmian.

Opracowała: Joanna Mielczarek

Warszawa 2012

¹⁹ Więcej: www.ngp.pl/str/tekst3479.html

Bibliografia

1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja), Warszawa, maj 2006 r.
2. Strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej dla województwa mazowieckiego na lata 2005 – 2013, Warszawa lipiec 2004 r.
3. Społeczna Strategia Warszawy. Społeczna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009-2020, Warszawa 2008 r.
4. Strategia rozwoju powiatu wołomińskiego do 2015 roku, Wołomin
5. Strategia rozwoju powiatu żyrardowskiego, Żyrardów 2005 r.
6. Gminna strategia rozwoju miasta i gminy Białobrzegi, Białobrzegi 2004 r.
7. Strategia rozwoju powiatu radomskiego do 2020 roku, Radom maj 2008 r.
8. Strategia rozwoju powiatu grodziskiego, Grodzisk Mazowiecki 2007 r.
9. Strategia rozwoju lokalnego powiatu grójeckiego na lata 2004 – 2020, Grójec 2004 r.
10. Plan rozwoju lokalnego powiatu piaseczyńskiego na lata 2007 - 2015, Piaseczno, grudzień 2007 r.
11. Plan rozwoju lokalnego powiatu siedleckiego na lata 2005 – 2013, Siedlce luty 2005 r.
12. Strategia rozwoju powiatu grodziskiego, Grodzisk Mazowiecki 2007 r.
13. Strategia rozwoju powiatu pułtuskiego 2007 – 2020, projekt roboczy, Pułtusk czerwiec – listopad 2007 r.
14. Strategia rozwoju powiatu białobrzzeskiego, Białobrzegi 2003 r.
15. Strategia rozwoju powiatu płockiego do 2015 roku, Płock czerwiec 2001 r.
16. Zaktualizowana strategia rozwoju Gminy Miejskiej Legionowo do 2015 roku, Legionowo październik 2007 r.
17. Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu otwockiego na lata 2004 – 2015, Otwock lipiec 2004 r.
18. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie ciechanowskim na lata 2006 – 2016, Ciechanów lipiec 2006 r.
19. Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Płocka na lata 2006 – 2012, Płock luty 2006
20. Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2009 -2016, Ostrołęka 2009 r.

21. Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Mławy na lata 2006 – 2013, Mława, 2006 r.
22. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie pułuskim na lata 2011 – 2020, Pułusk, 2011
23. Program Warszawa przyjazna seniorom na lata 2012 – 2020, Warszawa 2012
24. Biuletyn statystyczny województwa mazowieckiego III kwartał 2012, Warszawa, grudzień 2012
25. Komunikat o sytuacji społeczno – gospodarczej województwa mazowieckiego w październiku 2012 r, Nr 10/2012, Warszawa, 29 listopada 2012
26. Warszawskie rady seniorów – raport, P. Kubicki, IPiSS